

5.4.2018

Työ- ja elinkeinoministeriö, TEM/503/03.01.01/2018

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden väliaikaista järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Vates-säätiö sr on vammaisten ja osatyökykyisten henkilöiden työllistymistä edistävä asiantuntijaorganisaatio. Lausunnossa kiinnitämme huomiota erityisesti kohderyhmämme työllistymisen kannalta oleellisiin asioihin.

Esityksen mukaan julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettua lakia muutettaisiin siten, että työ- ja elinkeinoviranomaisten lisäksi myös palveluntuottajat voisivat hoitaa työnhakijan palveluprosessiin liittyviä tehtäviä.

On hyvä, että esitykseen on otettu huomioon ne tulokset, joita aiemmista kokeiluista on saatu, sekä monien muiden selvitysten tulokset. Työnhakijan haastattelu, palvelutarpeen arviointi ja työllistymissuunnitelman tekeminen on nykyisin säädetty työ- ja elinkeinoviranomaisen tehtäväksi, mistä johtuen muita palveluntuottajia ei ole voitu hyödyntää täysimääräisesti, vaikka niillä on asiantuntemus ja osaaminen tehtävien toteuttamiseksi.

Muutokset mahdollistaisivat nykyistä laajemman palveluntuottajien käytön jo ennen maakuntaudistuksen voimaantuloa ja siten tukisivat kasvupalvelumarkkinoiden rakentumisen jo ennen varsinaista kasvupalvelu-uudistusta.

Eri kokoisten toimijoiden mahdollisuudet palveluntuottajiksi

Maakunnat ovat hyvin erilaisia paitsi väestö- ja työllisyystilanteensa myös niissä toimivien palveluntuottajien osalta. Kaikille alueille ja kaikkiin maakuntiin ei tule syntymään samanlaisia markkinoita. Toimivien markkinoiden muodostuminen on suuri haaste ja palveluvalikoima tulee vaihtelevaan alueesta riippuen. Joillain alueilla palveluntarjoajia on useita, toisilla alueilla osaavien tarjoajien määrä on rajallinen.

Ehdotettu muutos laajentaa nykyiseen verrattuna mahdollisuuksia hankkia palveluja eri palveluntuottajilta. Kaiken kokoisten toimijoiden mahdollisuudet toimia markkinoilla tulee pysyä takaamaan samalla huolehtien siitä, että palveluntuottajat ymmärtävät palvelujen tarjoamisen edellyttämät resurssi- ja osaamistarpeet. Esityksestä ei myöskään käy selville, voiko tällä hetkellä toimivat kuntien moniammatilliset asiakasohjauksyksiköt olla jatkossa työnhakijan palveluprosessiin liittyvänä palveluntuottajana?

Lakiluonnoksessa on kiinnitetty huomiota tulosperusteiseen kilpailutukseen liittyviin riskeihin. Riskinä pidetään sitä, että palveluntuottajat voivat ohjata asiakkaita toimenpiteisiin palkion vuoksi tai ottaa asiakkaiksi helppoja tapauksia, jolloin tuottajan riski pienenee. Tämä menettely vaikeuttaa erityistä tukea työllistymisessään tarvitsevien henkilöiden asemaa ja palvelujen saatavuutta.

Asiakkaan palvelutarpeen arviointi ja oikea asiakasohjaus on työllisyyspalveluiden onnistumisen kulmakivi.

Kokonaispalvelun idea, jossa palveluntuottaja vastaa työnhakijan koko prosessista alkuhaastattelusta suunnitelman toteutumisen seurantaan, vähentää parhaimmillaan työnhakijoiden työllistymispolkujen rikkonaisuutta.

Esitys asiakasohjauksesta on kannatettava, kunhan **pidetään huoli, että asiakkaan palvelutarjotin ei hajaudu liikaa**, eikä esimerkiksi palvelutarpeen arviointia tehdä useammassa paikassa erilaisin kriteerein ja erilaisella tarveharkinnalla. Koko palveluprosessin hallinnan tulee edelleen olla julkisen sektorin vastuulla niin, että palvelut toteutuvat yhdenvertaisesti ja kustannustehokkaasti. Palveluntuottajien asiakasohjauksen objektiivisuus pitää varmistaa ennen sopimusten tekemistä. Palveluintegraatio sote- ja työllisyyspalvelujen välillä on erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden kohdalla erittäin keskeistä.

Palveluohjauspolku tulee toteuttaa niin, että alkuhaastattelusta asiakas ohjataan hänen palvelutarpeeseensa parhaiten sopiviin palveluihin. Asiakaskuntansa tunteva palveluntuottaja tunnistaa mm. erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden tukitarpeet sekä erilaisten työhön pääsemisen ja työssä pysymisen tukien mahdollisuudet ja hakumenettelyt, sekä osaa myös riittävästi neuvoa asiakasta sopivien palveluiden valitsemisessa. Erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden kohdalla varsinkin kunnissa ja kolmannen sektorin toimijoilla on paljon osaa mistä ja tuntemusta tämän ryhmän palvelutarpeista. Tämän lisäksi työttömyysturvan aktiivimallilainsäädännön soveltamisohjeisiin tai itse lakiin tulisi tehdä muutoksia niin, että palveluntuottajien palveluihin osallistuminen luetaan työllistymistä tukevaksi toiminnaksi.

Esityksen mukaan palveluntuottajaan sovellettaisiin hallinnon yleislakeja. Kokeilussa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että palveluntuottajaa ohjeistetaan riittävästi näiden lakien käytännön merkityksestä palvelun tuottamisessa, esimerkiksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain merkitys palveluntuottajalle ko. toiminnassa. Tärkeää on myös varmistaa, että eri alueilla kokeilluista malleista kerätään tietoa ja sitä jaetaan eri maakuntien ja eri ministeriöiden kesken sekä kirjallisesti että keskustellen.

Ennen kuin kokeilua aletaan toteuttaa, tulee ehdottomasti varmistaa, että tietojärjestelmät työ- ja elinkeinotoimistojen ja palveluntuottajien välillä toimivat moitteettomasti, jottei järjestelmien toimimattomuus synnytä tulppia palveluprosessin sisälle, eikä toimimattomuudella lisätä palveluntuottajille ennakoimattomia kustannuksia.

Vates-säätiön lausunnon sisältöön ovat olleet vaikuttamassa säätiön taustayhteisöt: Invalidiliitto, Hengitysliitto, Nuorten Ystävät ry ja Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry. Kommentteja sisältöön on saatu myös Väli työmarkkinatoimijoiden yhteistyöryhmältä.

Vates-säätiö sr

Jaana Pakarinen
Säätiönjohtaja